

IRAN

270

20/3-02

Senest opdateret: December 2001

- 1 Baggrund
- 2 Den seneste politiske og militære udvikling
- 3 Menneskerettighedssituationen
 - 3.1 Generelt
 - 3.2 Kvinder
 - 3.3 Religiøse mindretal
 - 3.4 Etniske minoriteter
 - 3.5 Ytrings- og pressefrihed
 - 3.6 Retssystemet
 - 3.7 Tortur
 - 3.8 Dødsstraf
 - 3.9 Homoseksuelle
- 4 Dansk asylpraksis
 - 4.1 Politisk aktivitet
 - 4.2 Studenteraktiviteter
 - 4.3 Kvinder, herunder familiestridigheder
 - 4.4 Religiøse minoriteter, herunder konvertitter
 - 4.5 Etniske minoriteter
 - 4.6 Islamisk skik
 - 4.7 Homoseksuelle
- 5 Øvrige kommentarer
 - 5.1 Sikkerhedsapparatet
 - 5.2 Politisk opposition
- 6 Vigtigste kilder

1 Baggrund

Iran ligger i Sydvestasien, er ca. 1,6 millioner kvadratmeter stort og har en befolkning på ca. 62 millioner.

Den iranske islamiske republik blev oprettet i 1979, efter at Iran havde været et monarki under ledelse af en shah. Efter en langvarig periode med stabilitet var den økonomiske situation i 1977 forværret, og oppositionen mod Shahen begyndte at vokse betydeligt. Oppositionen bestod blandt andet af venstreorienterede, liberale og islamiske aktivister, og de stærkeste viste sig snart at være støtter til Ayatollah Rohollah Khomeini, som på daværende tidspunkt var i eksil i Paris. Efter en periode med strejker og demonstrationer blev Shahen tvunget til at forlade landet i januar 1979, og Khomeini kom til landet umiddelbart efter. Landet blev efterfølgende erklæret en islamisk stat.

Khomeini blev udnævnt til Faghih, religiøst overhoved, og Ali Khomeini blev ved valg i oktober 1979 præsident. Efter Khomeinis død i 1989 blev Khomeini udnævnt til Faghih, og Rafsanjani blev præsident.

Ved præsidentvalget i 1997 blev Mohammed Khatami valgt som ny præsident med 70% af stemmerne ved en rekordstor valgdeltagelse. Khatami blev hovedsageligt valgt af unge, kvinder og

middeklassen på et reformprogram indeholdende etablering af politiske partier, indførelse af retsstatsprincipper og en socialt orienteret politik. Ved det seneste præsidentvalg i juni 2001 blev Khatami genvalgt.

2 Den seneste politiske og militære udvikling

Iran har gennem de seneste år været præget af en kamp mellem de reformvenlige kræfter og de religiøse konservative. Reformisterne nyder folkelig opbakning, senest udtrykt ved parlamentsvalget i 2000, men de konservative kontrollerer magtapparatet. Der er fra befolkningens side åbenlyst blevet udtrykt frustrationer over den særdeles langsommelige reformproces.

Siden Khatami blev valgt som præsident i 1997 er en række politiske partier blev etableret. Over 100 partier er på nuværende tidspunkt registreret. Disse partier har ikke nødvendigvis klare partistrukturer og programmer, men bygger ofte på allerede eksisterende alliancer i parlamentet.

Studererdemonstrationerne, som fandt sted i 1999 skal her særligt omtales, da deltagelse heri i flere tilfælde har været et asylmotiv. Den 8. juli 1999 demonstrerede studenter fredeligt i Teheran på grund af myndighedernes indskrænkninger i ytringsfriheden, særligt på grund af lukningen af avisen "Salam". Politiet og andre sikkerhedsstyrker slog overdrevent hårdt ned overfor disse demonstrationer, hvilket resulterede i 4 døde og 300 sårede, mens ca. 400 blev arresteret. Præsidenten ønskede efterfølgende at stille de ansvarlige myndighedspersoner til regnskab, og tiltale blev rejst mod flere personer, men ingen ledende myndighedspersoner blev dømt.

Af de studenter, som blev arresteret blev mange løsladt inden for et par måneder, uden dog på noget tidspunkt at være blevet sigtet eller stillet for en dommer. Men et antal på ca. 100 forblev længere i fængsel, og enkelte er blevet idømt dødsstraf ved hvad der rapporteres som meget unfair rettergange. I 2000 blev der arrangeret mindedemonstrationer på årsdagen.

3 Menneskerettighedssituationen

3.1 Generelt

Menneskerettighedssituationen er meget kritisabel. Menneskerettighedsovertrædelserne omfatter blandt andet udenretlige og vilkårlige henrettelser, anvendelse af tortur, vilkårlige arrestationer, svære fængselsvilkår, manglende retsbeskyttelse, unfair rettergange, samt restriktioner i blandt andet forsamlings-, ytrings-, bevægelses- og religionsfriheden.

3.2 Kvinder

Det fremgår af den iranske konstitution, at kvinder og mænd har lige rettigheder, men dele af den iranske lovgivning indeholder bestemmelser, som diskriminerer kvinder, ligesom kvinder udsættes for social diskrimination.

Diskriminationerne er lovfæstet i anliggender vedrørende familierettigheder og ejendomsrettigheder. Det er særdeles vanskelig for kvinder at få retsbeskyttelse, kvinders vidneudsagn tæller det halve af en mands, og det er derfor vanskeligt for en kvinde at føre bevis.

Vold over for kvinder i hjemmet er særdeles udbredt, og politiet er meget tilbageholdende med at involvere sig i disse sager, endsige rejse tiltale mod voldelige ægtefæller eller andre familiemedlemmer.

3.3 Religiøse mindretal

99% af den iranske befolkning er muslimer, heraf er langt den største del shia-muslimer og en mindre del sunni-muslimer. De eneste andre anerkendte trossamfund er jøder, kristne og zoroaster. Medlemmer af disse trossamfund er garanteret pladser i parlamentet. Anerkendelsen betyder endvidere, at disse trossamfund har kunnet oprette deres egne skoler og organisationer. Lederne af skolerne skal imidlertid være muslimer. Der har dog været tilfælde, hvor det at undervise eller prædike på farsi har medført chikane og arrestationer. Medlemmer af religiøse mindretal oplever derudover diskrimination på en række områder blandt andet med hensyn til adgang til uddannelse, bolig og beskæftigelse. Fælles for de anerkendte minoritetsreligioner er endvidere, at det er forbudt at missionere og forsøge at hverve muslimer som medlemmer.

Der er ikke religionsfrihed i Iran. Der er således dødsstraf for at konvertere fra Islam til en anden religion. Hvorledes dette praksis er vanskeligt at få oplysninger om. I de første år efter den islamske republik blev oprettet blev henrettelser eksekveret, men de senere år har myndighederne ikke i samme omfang efterstræbt konvertitter. Dog er der rapporter om henrettelser, men ikke mindst forsvindninger.

3.3.1 Jøder

Jøderne i Iran lider under myndighedernes anti-israelske holdning og de radikale muslimers forestilling om, at jøder naturligt støtter zionismen og staten Israel. I maj 2000 blev ti jøder idømt straffe på mellem 4 og 30 års fængsel for spionage. Retssagerne blev fra mange sider kraftigt kritiseret som manglende de helt basale retssikkerhedsgarantier. Disse sager har betydet, at der har været sat fokus på jøder i Iran, og de er blevet chikaneret og truet, ligesom der har været angreb på deres ejendomme. Et stigende antal jøder har på den baggrund besluttet at forlade Iran.

3.3.2 Kristne

De kristne i Iran er for størstedelens vedkommende af armensk eller assyrisk oprindelse. Myndighederne har vist sig meget tolerante over for den armenske kirker, da der prædikes på armensk, og de derfor ikke bliver anset som missionerende over for muslimer. Derimod har de evangeliske kristne gennem de senere år været fulgt tæt af myndighederne fordi der her prædikes og undervises på farsi. Myndighedernes reaktion har været lukning af kirker samt arrestationer. Der har tillige i stigende grad været tale om chikane for eksempel i form af registrering af kirkegængere uden for kirker og krav om forevisning af identifikationspapirer.

3.3.3 Zoroaster

Zoroaster udsættes på samme måde som jøder og kristne for diskrimination i forhold til adgang til uddannelse, bolig og beskæftigelse. Zoroaster accepterer traditionelt ikke konvertering og missionerer derfor ikke. Zoroaster taler deres eget sprog gabri.

3.3.4 Bahai

Bahai-samfundet startede som en reformistisk del af Shia-Islam i 1800-tallet, og dets medlemmer anser sig som muslimer. Bahai-samfundet er ikke anerkendt i Iran men bliver anset for en sekt. Medlemmer af samfundet, som er den største ikke-islamiske minoritet med ca. 350.000 medlemmer, har ikke samme civile rettigheder i samfundet som andre borgere. Medlemmerne kan således ikke få anerkendt deres ægteskaber eller få registreret deres børn. De har desuden ikke mulighed for at få udstedt hverken identifikationspapirer eller pas.

Medlemmer af Bahai-samfundet udsættes for vilkårlige og systematiske menneskerettighedskrænkelser. Der findes rapporter om dødsdomme og tilfældige arrestationer af medlemmerne. Derudover sker der ofte konfiskation af ejendom og afskedigelser fra jobs.

3.4 Etniske minoriteter

På trods af at alle personer af enhver etnisk oprindelse ifølge den iranske konstitution har lige rettigheder, er diskrimination hyppigt forekommende. Særligt diskrimineres over for andre sprog end farsi i uddannelsessystemet og i medierne.

De største minoriteter er azerier og kurdere. Derudover findes et antal arabere, baluchis, lur og turkmenere.

3.4.1 Azeri

Azeri er den største minoritet med ca. 15 millioner medlemmer. Azerier har deres eget sprog, som er i familie med tyrkisk. Azerier har stor bevidsthed om deres baggrund, men der er alene i meget lille omfang tale om et ønske om uafhængighed eller sammenlægning med Azerbajdan. Azerier er shia-muslimer og generelt velintegrerede.

3.4.2 Kurdere

Der findes ca. 6 millioner kurdere i Iran, som for størstedelens vedkommende bor i den nordvestlige del af landet i provinsen Kurdistan. De iranske myndigheder slår meget hårdt ned på kurdiske løsrivelsestiltag, særligt over for medlemmer af organisationer Kurdistan Demokratiske Parti i Iran (KDPI) og Komaleh.

3.5 Ytrings- og pressefrihed

Der er i princippet ytrings- og pressefrihed i Iran, med mindre udøvelsen af disse rettigheder er i modstrid med islamiske principper eller folkelige rettigheder, hvilket i praksis betyder, at friheden er pålagt restriktioner af myndighederne.

Den forsigtigt begyndende liberalisering af det iranske samfund har skabt en øget samfundsdebat i medierne. I begyndelse af Khatamis præsidentperiode i 1997 blev restriktionerne over for pressen lempet, men gennem de senere år er mere end 40 publikationer, aviser og blade blevet lukket af myndighederne. Derudover er redaktører, skribenter og journalister blevet afhørt, vilkårligt arresteret og dømt. Dette ses som et væsentligt tilbageskridt for de reformvenlige. Målgruppen for overgrebene har været personer og medier, som har sat spørgsmålstejn ved de grundlæggende principper for den islamiske stat.

3.6 Retssystemet

Retssystemet er ikke uafhængigt af myndighederne og er under religiøs indflydelse. Retssystemet anvendes som en bremse for reformer og friheder.

Der findes mange forskellige domstole inden for det iranske retssystem, og ingen af dem lever på nogen måde op til internationale minimumsstandards. Arrestation af politiske opponenter eller medlemmer af minoriteter sker ofte uden retskendelse eller uden, at der rejses sigtelse. Dommerne er sjældent uafhængige af myndighederne, ligesom en uafhængig anklagemyndighed ikke findes.

Der er reformer under forberedelse på dette område, særligt vil der først og fremmest blive fokuseret på at oprette en uafhængig anklagemyndighed.

3.7 Tortur

Uagtet at tortur i henhold til konstitutionen er forbudt, findes et stort antal rapporter om at tortur udøves af sikkerhedsmyndighederne og fængselspersonale over for anholdte og fængslede personer.

3.8 Dødsstraf

Dødsstraf bliver rutinemæssigt eksekveret i Iran for forbrydelserne: mord, narkotikakriminalitet og røveri. Derudover blev for eksempel deltagere i studenterurolighederne i 1999 dødsdømt. I 1999 registrerede Amnesty International 165 henrettelse og i 2000 75, men tallene anses reelt for at være højere. I følge FNs specielle repræsentant var der i først halvår af 2001 tale om 60 henrettelser.

3.9 Homoseksuelle

Homoseksualitet er i stigende grad socialt accepteret, således findes der rundt om i landet særlige steder, som er kendte samlingspunkter for homoseksuelle. Homoseksualitet praktiseres imidlertid meget diskret. Der er ifølge straffelovgivningen dødsstraf for homoseksualitet. Det er dog vanskeligt at få sikre oplysninger om, hvordan reglerne praktiseres. Myndighederne er tilsyneladende ikke opsøgende i forhold til at identificere og retsforfølge homoseksuelle. Dog eksisterer informationer om, at homoseksuelle er blevet sigtede og straffede.

4 Dansk asylpraksis

I 2000 meddelte Udlændingestyrelsen opholdstilladelse i 28 sager (9 K-status og 19 F-status) og afslag i 158 sager.

I samme periode behandlede Flygtningenævnet 96 sager, og meddelte opholdstilladelse i 37 sager (22 K-status og 15 F-status), og stadfæstede 59 sager.

Asylmotiverne fra iranske asylansøgere er meget forskellige. Således spænder motiverne bredt over hele spektret af flygtningebegrebet.

Nedenstående gennemgang er baseret på Flygtningenævnets praksis.

4.1 Politisk aktivitet

Sagerne omhandler blandt andet personer, som har været aktive for Komaleh, KDPI, Mojahedin Khalq og monarkistiske organisationer. Det afgørende for sagernes udfald har dels været graden af aktiviteter, og dels hvorvidt den enkelte person er i myndighedernes søgelys. Det skal nævnes, at Flygtningenævnet har meddelt asyl til personer, som alene har haft begrænsede politiske aktiviteter, men hvor det er blevet lagt til grund, at det ikke kan udelukkes, at de er i myndighedernes søgelys.

4.2 Studenteraktiviteter

En række ansøgere har været deltagere i studenterdemonstrationerne i juli 1999. Deltagelse i demonstrationerne betyder ikke i sig selv, at der meddeles asyl. Afgørende for anerkendelse er, at den pågældende har profileret sig i forhold til myndighederne, og således er kommet i myndighedernes søgelys.

4.3 Kvinder, herunder familiestridigheder

Der har været et antal sager, hvor asylmotivet har været, at en kvinde ved sin udrejse med børn har unddraget sig ægtefællens forældremyndighed og på den baggrund risikerer en efter danske retstraditioner uforholdsmæssig straf, hvilket har givet asyl.

Med hensyn til familiestridigheder lægger Flygtningenævnet vægt på om den person, som ansøgeren har en konflikt med, har en indflydelsesrig position i det iranske samfund, således at der er

risiko for repressalier fra myndighedernes side. Derudover har egentlige private konflikter ikke ført til, at der er blevet meddelt asyl.

I flere sager vedrørende kvinder, er ansøgerens subjektive frygt tillagt afgørende betydning.

4.4 Religiøse minoriteter, herunder konvertitter

4.4.1 Bahai

Tilhørsforhold til Bahai-samfundet gør ikke i sig selv, at der meddeles asyl. De personer der er meddelt asyl er fremtrædende indenfor samfundet, eller deres familiemedlemmer er fremtrædende. I de tilfælde hvor der har været tale om chikane, har det afgørende været, om omfanget af denne chikane har karakter af forfølgelse.

4.4.2 Kristne

Det at være kristen er ikke i sig selv asylbegrundende, således er der alene meddelt asyl til ledende medlemmer af kristne trossamfund, herunder præster.

For så vidt angår konvertering er der både sager, hvor handlingen er sket i Iran, og hvor handlingen er sket i Danmark. Det er i begge tilfælde afgørende for vurderingen om konverteringen er myndighederne bekendt.

4.5 Etniske minoriteter

For medlemmer af alle de forskellige minoriteter gælder, at det ikke i sig selv er tilstrækkeligt at tilhøre en af dem. Det afhænger af de konkrete omstændigheder, herunder hvor vidt den pågældende gennem sin adfærd eller sine aktiviteter har bragt sig i myndighedernes søgelys på en sådan måde, om der er risiko for forfølgelse ved en tilbagevenden.

4.6 Islamisk skik

Flygtningenævnet har i sager hvor utroskab har været et asylmotiv meddelt asyl i de tilfælde, hvor der er risiko for strafforfølgning.

Med hensyn til sager om besiddelse af alkohol, illegale blade, parabolantennener eller lignende er den afgørende vurdering, hvorvidt der konkret er risiko for en efter danske retstraditioner uforholdsmæssig straf.

4.7 Homoseksuelle

Det indgår først og fremmest i vurdering om myndighederne er bekendt med, at asylansøgeren er homoseksuel. Derudover fremgår det af flere afgørelser, at Flygtningenævnet har lagt vægt på baggrundsoplysninger om, at homoseksualitet er socialt accepteret i Iran. Der er dog meddelt asyl i de tilfælde, hvor det konkret er lagt til grund, at asylansøgeren er i myndighedernes søgelys på en sådan måde, at vedkommende risikerer en efter danske retstraditioner uforholdsmæssig straf.

5 Øvrige kommentarer

5.1 Sikkerhedsapparatet

Ansvar for den interne sikkerhed i Iran er delt mellem forskellige ministerier og organisationer. De organer, som oftest nævnes i asylansøgninger skal her fremhæves.

5.1.1 Revolutionsgardisterne - Pasdaran

Revolutionsgardisterne er hovedansvarlig for Irans interne sikkerhed. Revolutionsgardisterne står ikke tilbage for at komme med politiske udtalelser, således har lederen flere gange advaret reformisterne mod deres bestræbelser.

5.1.2 Basij

Basij er under revolutionsgardisterne kontrol, og har som aktivitetsområde overvågelse af de islamiske regelsæt, så som at kontrollere at kvinder overholder dress-koden.

5.1.3 Ansar-e Hezbollah

Ansar-e Hezbollah (partisaner af guds parti) består af religiøse personer, som ser sig selv som bevarer af Islam. De har været ansvarlige for at chikanere kritikere, har ødelagt boghandlere og afbrudt møder. Gruppen skal ses som de konservatives forlængede arm.

5.2 Politisk opposition

Åben opposition mod den islamiske stat er ikke tilladt. Medlemmer af organisationer, som er imod styret bliver henrettet eller idømt fængselsstraffe. Nogle organisationers aktiviteter er derfor stort set udøvet i eksil. Organisationer som Tudeh, Iran Paad, Fadayin og Darafesh Kaviani er rapporteret til at have ingen eller meget begrænsede aktiviteter. Mojahedin Khalq og KDPI er de mest aktive organisationer, og skal fremhæves her.

5.2.1 Mojahedin Khalq

Mojahedin Khalq bliver af myndighederne anset for at være en terroristorganisation. Organisationen udøver sine væsentligste aktiviteter fra Irak, hvor den har sin militære del. Organisationen er ledet af Massoud Rejavi og er særdeles centralistisk. Massoud Rejavi er også leder af National Council of Resistance, som er en paraplyorganisation for oppositionen.

Mojahedin Khalqs aktiviteter har blandt andet gennem de senere år bestået af morterangreb mod regeringsbygninger.

5.2.2 Kurdistan Demokratiske Parti i Iran (KDPI)

KDPI har sit hovedkvarter i den kurdisk kontrollerede del af Irak. Formålet med organisationen er at skabe kulturel og lokal autonomi. Myndighederne slår meget hårdt ned på organisationens medlemmer med arrestationer og evt. dødsdomme til følge.

6 Vigtigste kilder

- U. S. Department of State, 2000 Country Report on Human Rights Practises, Februar 2001
- U. S. Department of State, International Religious Freedom Report, oktober 2001
- Udlændingestyrelsen, Rapport fra fact-finding mission til Iran, juni 2001
- U. K. Home Office, Country Assessment – Iran, April 2001
- UN, Special Representative of the Commission on Human Rights on the situation in the Islamic Republic of Iran, september 2000, januar 2001 og august 2001.
- UNHCR, Background paper on refugees and asylum seekers from the Islamic Republic of Iran, januar 2001
- Human Rights Watch, Stifling Dissent, maj 2001

